

Adriana Tomczyk*

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ
„PRAWO KONTRAKTÓW”**

W dniach 21–23 września 2016 roku w Międzyzdrojach odbył się VI Ogólnopolski Zjazd Cywilistów, z którym połączona była Konferencja Naukowa „Prawo kontraktów”, zorganizowany przez Katedrę Prawa Cywilnego i Handlowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Konferencję objęli patronatem honorowym Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego oraz Prezydent Miasta Szczecin oraz patronatem medialnym – dziennik „Rzeczpospolita”.

W Konferencji wzięło udział ponad 230 uczestników ze wszystkich ośrodków naukowych w Polsce oraz liczni przedstawiciele zawodów prawniczych.

Tematem połączonej ze zjazdem konferencji naukowej była problematyka prawa kontraktów, obejmując swym zakresem wiele instytucji prawnych szeroko rozumianego prawa cywilnego, nie ograniczając się zatem w swej istocie jedynie do prawa zobowiązań, ale również do części ogólnej prawa cywilnego, prawa rzeczowego, prawa rodzinnego i spadkowego oraz prawa własności intelektualnej. Podczas dwudniowych obrad wygłoszono 37 referatów, przedstawionych przez 39 prelegentów. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Dziekan WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego, dr hab. prof. US Z. Kuniewicz. Po przemówieniach powitalnych rektora Uniwersytetu Szczecińskiego prof. zw. dra hab.

* mgr Adriana Tomczyk, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, e-mail: adriana.tomczyk@wpiaus.pl

Edwarda Włodarczyka oraz zastępcy Prezydenta Miasta Szczecin Krzysztofa Soski, rozpoczął się pierwszy panel, moderowany przez dra hab. prof. US Z. Kuniewicza, podczas którego wygłoszono cztery referaty.

Pierwszy referat wygłosił prof. zw. dr hab. Jerzy Pisuliński (UJ) – „Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika – propozycja nowego ujęcia”. Referent przedstawił wątpliwości co do konstrukcji akcji pauliańskiej w Kodeksie cywilnym, wskazując w szczególności na problematykę: sankcji bezskuteczności względnej czynności fraudacyjnej dłużnika i jej skutków w zakresie działania osoby trzeciej w stosunku do jej przedmiotu, katalogu wierzytelności chronionych na podstawie akcji pauliańskiej, przedmiotu zaskarżenia, zakresu zarzutów przysługujących osobie trzeciej w odniesieniu do wierzytelności podlegającej ochronie. Autor podał w wątpliwość pierwszeństwo zaspokojenia wierzyciela przed wierzycielami osoby trzeciej. Propozycja autora odnośnie nowego ujęcia konstrukcji skargi pauliańskiej zakłada rezygnację z sankcji bezskuteczności względnej oraz założenie, że odpowiedzialność osoby trzeciej wobec wierzyciela dłużnika nie powinna być surowsza niż odpowiedzialność poręczyciela.

Drugi referat – „Czy sposoby zawarcia umowy w Kodeksie cywilnym wymagają korekty” wygłosił prof. zw. dr hab. Adam Olejniczak (UAM). Autor zwrócił uwagę, że rozszerzenie katalogu form czynności prawnych o formę dokumentową stanowi zmniejszenie rygoryzmu formalnego, mimo że pożądane wydają się zmiany zmierzające w odwrotnym kierunku, ku zwiększeniu rygoryzmu formalnego niektórych czynności prawnych. Autor dokonał analizy na przykładzie odwołania darowizny, które zgodnie z art. 900 k.c. następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie. Referent opowiedział się *de lege lata* za poglądem, który zakłada, że odwołanie darowizny może nastąpić w dowolnej formie, a forma pisemna jest zastrzeżona jedynie dla celów dowodowych. Jednocześnie wyraził postulat zmiany regulacji normatywnej w tym zakresie, ponieważ forma oświadczenia woli o odwołaniu darowizny powinna mieć rygor sankcji nieważności, ponieważ przerywa ona trwałość istniejącego stosunku prawnego. Zdaniem autora, pożądany jest przegląd form czynności prawnych, w tym usunięcie formy pisemnej *ad probationem*, które zakładał projekt nowego Kodeksu cywilnego.

Trzeci referat wygłosił prof. zw. dr hab. Wojciech Katner (UŁ) – „Potrzebne i wątpliwe rozwiązania w prawie umów na tle dyskusji o nowym kodeksie cywilnym”. Autor przedstawił wiele zagadnień związanych z pojęciem umowy i oświadczenia woli oraz z zasadą swobody (wolności) umów, zgłaszając

zastrzeżenie co do pomysłu usunięcia kryterium właściwości (natury) stosunku prawnego jako ograniczenia swobody kontraktowania. Referent pozytywnie ocenił postulat podziału księgi zobowiązań na wyraźne trzy części: pierwsza – z przepisami wspólnymi dla wszystkich rodzajów zobowiązań, druga – źródła powstania zobowiązań oraz część trzecia, odnosząca się do poszczególnych umów. Autor zwrócił jednocześnie uwagę, że nie jest pożądana zmiana samych nazw umów, które są już utrwalone w polskim porządku prawnym, jednocześnie podkreślając, że brakuje w Kodeksie cywilnym regulacji wielu umów, w szczególności umów transportowych. Typologia umów i ich grupowanie powinno uwzględniać cały obrót gospodarczy, przy zachowaniu zasady jedności prawa cywilnego.

Czwarty referat wygłosił prof. zw. dr hab. Piotr Machnikowski (UWr) – „Kontraktowa odpowiedzialność odszkodowawcza *de lege ferenda*”. Autor przedstawił zagadnienia dotyczące elementów konstrukcyjnych odpowiedzialności odszkodowawczej, praktycznego znaczenia roszczeń o naprawienie szkody w systemie sankcji niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania oraz funkcje odpowiedzialności odszkodowawczej. Referent zaprezentował postulowane przez siebie zmiany w zakresie przesłanek odpowiedzialności, określenia szkody podlegającej naprawieniu i sposobów jej naprawienia, roli niekompensacyjnych roszczeń pieniężnych wierzyciela, charakteru związku przyczynowego, uzasadniającego odpowiedzialność oraz znaczenia wpływu wierzyciela na niewykonanie zobowiązania i jego skutki, a także przedawnienia roszczeń. W dyskusji głos zabrali: prof. zw. dr hab. J. Poczobut (UW), prof. zw. dr hab. M. Pazdan (ALK), prof. zw. dr hab. F. Zoll (UJ), prof. zw. dr hab. U. Promińska (UŁ), dr A. Pyrzyńska (UAM). Po zakończeniu dyskusji prof. zw. dr hab. A. Olejniczak – przewodniczący Kapituły II edycji Konkursu im. profesora Zbigniewa Radwańskiego na najlepszą pracę doktorską z zakresu prawa prywatnego, zorganizowanej przez Wydawnictwo C.H. Beck ogłosił zwycięzcę – dra M. Grochowskiego, autora rozprawy „Skutki naruszenia wymogów formalnych oświadczeń w prawie prywatnym”, przygotowanej w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, pod kierunkiem prof. zw. dr hab. E. Łętowskiej.

Po zakończeniu wspólnego panelu ogólnego, w pierwszym dniu obrad odbyły się cztery równoległe panele.

Pierwszy panel, moderowany przez prof. zw. dra hab. K. Pietrzykowskiego (UW), rozpoczął dr hab. prof. UwB A. Doliwa (UwB) referatem „Wspólny sens (*consensus*) umowy na tle przepisów Kodeksu cywilnego o zawarciu umowy

i wykładni oświadczeń woli”. Referent zwrócił uwagę na wiele problemów prawnych, których rozwiązanie wymaga odwołania się do pojęcia *consensusu*. W szczególności wskazał na problematyczne kwestie ustalenia pojęcia negocjacji jako sposobu zawarcia umowy oraz sformułowania przesłanek i ustalenia momentu dokonania wspólnej czynności prawnej w drodze negocjacji. Autor zwrócił również uwagę, że przyszłość umowy jest wysoce wątpliwa ze względu na rozwój ustawodawstwa prokonsumenckiego, jak i potęgującej się komplikacji obrotu prawnego. Prawo kontraktów powinno być aktualne, odpowiadając współczesnym, bieżącym potrzebom stosunków społeczno-gospodarczych.

Drugi referat wygłosił się prof. dr hab. T. Sokołowski (UAM) na temat ekonomicznej analizy prawa kontraktów. Referent rozpoczął wystąpienie od przedstawienia trzech definicji ekonomicznej analizy prawa, zauważając, że jako punkt wyjścia wielu analiz L&E przyjmuje się kontrakty semantycznie poprawne, ale będące pułapką na kontrahenta. Konstrukcje umowne, tzw. fraudacyjne, są skomplikowane, charakteryzują się wysokim poziomem intelektualnym oraz drobiazgową analizą semantyczną, co znacznie utrudnia ich percepcję przez przeciętnego kontrahenta. Najczęściej ujawniają prawdziwą sytuację stron po dłuższym czasie od wykonania umowy lub spełnienia dodatkowych warunków. Referent zaznaczył, że konstrukcje fraudacyjne występują nie tylko na obszarze prawa zobowiązań, ale również w prawie rzeczowym oraz prawie rodzinnym i spadkowym, jak również poza obszarem prawa prywatnego. Szczególną rolę w analizie L&E odgrywają sądy, które nie powinny poprzestawać jedynie na analizie dogmatycznej, bazującej na warstwie semantycznej, ale również na analizie słusznościowej, co byłoby skuteczną reakcją przeciwdziałającą zniszczeniu systemu ekonomicznego, opartego na harmonijnej w osiągalnym stopniu wymianie świadczeń.

Trzeci referat wygłosił dr hab. prof. KUL A. Herbet na temat założeń przyszłej regulacji spółki cywilnej. Autor na podstawie analizy historycznej i prawnoporównawczej określił podstawowe mankamenty obowiązującej regulacji – ograniczony objętościowo zakres regulacji spółki cywilnej, brak dostatecznie czytelnych założeń koncepcyjnych spółki cywilnej, konstrukcję wspólności łącznej, której istota i skutki funkcjonowania w ramach spółki jako zrzeczenia o zmiennym składzie są trudne do przewidzenia, niewystarczalność aktualnych regulacji spółki cywilnej do rzeczywistego pola jej zastosowania. Autor proponował gruntowną modernizację cywilnoprawnej regulacji spółki, połączonej z częściową zmianą pewnych unormowań pozakodeksowych. Podstawowym

założeniem tego rozwiązania byłoby ograniczenie zasady jednolitości regulacji do wspólnego rdzenia wszystkich postaci empirycznych spółki cywilnej, czyli do warstwy spółki jako stosunku obligacyjnego. W pozostałym zakresie przyszła regulacja powinna odzwierciedlać zróżnicowanie empiryczne postaci spółek cywilnych występujących w praktyce. Referent zgodził się z poglądem, że spółka cywilna, jako jednostka organizacyjna nieposiadająca zdolności prawnej, nie jest predysponowana do stałego prowadzenia przedsiębiorstwa, zwłaszcza większego przedsiębiorstwa.

Ostatni referat – „Właściwość (natura) stosunku prawnego jako ograniczenie zasady swobody umów”, kończący pierwszy panel, wygłosił dr hab. K. Osajda (UW). Autor przedstawił tezę, zgodnie z którą zasadę umów, wbrew treści art. 353¹ k.c., ograniczają jedynie dwa kryteria, czyli prawo i zasady współżycia społecznego. Jako pierwszy argument, mający przemawiać za trafnością przyjętej przez siebie tezy, przywołał art. 58 k.c., który wśród kryteriów uznania czynności prawnej za bezwzględnie nieważną nie wymienia właściwości (natury) stosunku prawnego. Po drugie, referent zaznaczył, że wszelkie, dotychczas występujące w literaturze przypadki uznane za sprzeczne z właściwością (naturą) stosunku prawnego, stanowią w istocie przypadek sprzeczności z prawem albo z zasadami współżycia społecznego. Autor uznał, że omawiana klauzula została użyta przez ustawodawcę wyłącznie w funkcji opisowej (porządkującej), a nie normatywnej. Właściwość (natura) poszczególnych rodzajów stosunków obligacyjnych wynika zatem z obowiązującego prawa, co w konsekwencji oznacza, że wraz ze zmianą regulacji prawnej danego stosunku prawnego, zmianie może ulec właściwość (natura) tego stosunku. Głos w dyskusji zabrali: dr hab. prof. US S. Czepita (US), dr hab. R. Szczepaniak (UAM), prof. zw. dr hab. T. Mróz, prof. zw. dr hab. W. Katner, dr hab. prof. US D. Sokołowska, prof. dr hab. B. Kordasiewicz.

Odbywający się równolegle drugi panel, któremu przewodniczył prof. zw. dr hab. A. Mączyński (UJ), rozpoczął swym wystąpieniem „Dylematy Unijnego Prawa Kontraktów” prof. zw. dr hab. A. Całus (SGH w Warszawie). Prelegent przedstawił genezę przyczyn, które wpływają na niski rozwój prawa unijnego w zakresie umów. Po pierwsze, stworzeniu przez państwa organizacji (najpierw EWG, następnie WE, a ostatnio UE) z wyraźnie zakreślonymi celami, powinno towarzyszyć wyposażenie jej w adekwatne środki prawne, które umożliwiają osiągnięcie tych celów. Po drugie, dokonano błędnej oceny znaczenia diagnozy unijnego prawa prywatnego, przy jednoczesnym braku ogólnych kompetencji

UE w dziedzinie nie-sektorowego prawa umów. Autor wyraźnie zaznaczył, że póki prawo pierwotne nie zostanie wzbogacone o politykę zbliżania prawa, możliwe jest tylko tworzenie „prywatnego” *soft law*. Po trzecie, znaczenie symbiozy przedsięwzięć kodyfikacyjnych w sferze umów z dorobkiem z dziedziny prawa konsumenckiego zostało błędnie ocenione. Uznano bowiem niesłusznie początkowe dyrektywy konsumenckie za dowód istnienia kompetencji WE (UE) w sferze prawa prywatnego. Po czwarte, unijne prawo konsumenckie, pomimo roli, jaką odgrywa w nim umowa, nie należy do prawa prywatnego, tylko do prawa publicznego, o czym ma świadczyć imperatywny charakter regulacji unijnego prawa konsumenckiego. Unia Europejska nie ma bezpośrednich kompetencji prawotwórczych w dziedzinie prawa prywatnego. Wszystkie kompetencje mają charakter sektorowy, co oznacza, że pojawiają się wyłącznie, gdy w ramach którejś z polityki prawa pierwotnego zachodzi konieczność posłużenia się regulacją prywatnoprawną.

Drugi referat – „Umowna zmiana podmiotu w stosunku zobowiązaniowym – uwagi na tle prac Komisji Kodyfikacyjnej” wygłosili: dr hab. prof. KUL J. Wiśniewski (KUL) oraz dr J. Mojak (UMCS). Prelegenci przedstawili swoje propozycje rozwiązań normatywnych w zakresie przelewu wierzytelności oraz wprowadzenia nowej instytucji prawnej – zmiany strony w umowie (zwanej również cesją umowy), odwołując się do dorobku Zespołu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego z 2009 roku, w którego skład wchodził. Postulowana przez autorów modernizacja obecnie obowiązujących przepisów prawnych wynika z praktyki obrotu, analizy prawnoporównawczej oraz analizy rozwiązań modelowych, zawartych w Projekcie Wspólnotowych Ram Odniesienia DCRF, UNIDROIT z 2004 i 2010 roku. Doceniając wysoki poziom jurydyczny regulacji przelewu wierzytelności, prelegenci wskazali na potrzebę m.in. szczególnego uregulowania rozporządzenia wierzytelnością przyszłą, unormowania i przesądzenia dopuszczalności cesji globalnej, uregulowania skutków prawnych rezygnacji z formy pisemnej umowy przelewu dla celów dowodowych, nowej regulacji umownego zakazu lub ograniczenia cesji (*pactum de non cedendo*), rozszerzenia systemu gwarancji i zapewnień cedenta oraz bezskuteczności wobec cesjonariusza zmian wierzytelności przeprowadzonych bez jego zgody już po dokonaniu przelewu.

Kolejny referat, „Klauzule indemnifikacyjne w prawie polskim” wygłosił dr hab. prof. UW J. Jastrzębski. Autor wyjaśnił, że klauzula indemnifikacyjna – ujmując potocznie – to instrument umownego przeniesienia ekonomicznego

ciężaru określonego ryzyka z podmiotu, który ponosiłby je na zasadach ogólnych (wierzyciel z tytułu indemnifikacji) na stronę, która godzi się je ponosić na mocy umowy (dłużnik z tytułu indemnifikacji). Prelegent w zakresie pytań badawczych, w pierwszej kolejności wskazał na problematyczne zagadnienia skutków klauzuli indemnifikacyjnej w umowie podlegającej prawu polskiemu, sformułowanej w języku angielskim, a po drugie – na problem skonstruowania klauzuli w umowie podlegającej prawu polskiemu, aby miała ona skutki takie, jak w umowie podlegającej *common law*. Referent omówił pojęcie i rodzaje *indemnities* w kulturze prawnej *common law* oraz zaprezentował zastosowanie klauzul indemnifikacyjnych, ich kwalifikację i reżim prawny w prawie polskim. Autor wskazał na różne rodzaje ryzyka, które mogą być umownie przeniesione na mocy klauzuli indemnifikacyjnej, na wypadek np. naruszenia umowy przez strony i delikty stron, wadliwego zapewnienia, ryzyka związanego z roszczeniami osób trzecich, ryzyka związanego z innymi zdarzeniami, istotnymi zwłaszcza w kontekście umów na rynku finansowym.

Ostatni referat wygłoszony przez dra hab. prof. UEK Jana Lica, poświęcony był problematyce istnienia zobowiązań łącznych. Autor stwierdził, że kategorie długu podzielonego, niepodzielonego oraz solidarnego nie obejmują wszystkich stosunków zobowiązaniowych, w których występuje wielu dłużników. Specyfika długu łącznego polega na tym, że może on zostać spełniony przez wszystkich dłużników łącznie, a wierzyciel nie może żądać jego spełnienia przez jednego lub kilku dłużników. W ramach uwag prawnoporównawczych prelegent zauważył, że doktryna prawa niemieckiego, szwajcarskiego, angielskiego oraz czeski kodeks cywilny wyróżniają kategorię zobowiązań łącznych, podobnie jak prawo modelowe PECL i DCFR. Autor uznał, że strony, które zaciągnęły zobowiązanie dotyczące ich wspólnego mienia, mogą w umowie wprowadzić dług łączny, w miejsce kodeksowej solidarności (art. 370 k.c.). Konstrukcja długu łącznego zawiera się również w art. 199 k.c., który wymaga zgody wszystkich współwłaścicieli na czynności przekraczające zwykły zarząd. Z kolei w ramach odpowiedzialności małżonków za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich na podstawie art. 41 k.r.o., odpowiedzialność małżonków z majątku wspólnego jest łączna, mimo że dług nie jest wspólny.

Trzeci panel, moderowany przez prof. zw. dr hab. E. Bagińską, rozpoczął dr hab. prof. UW r. A. Śmieja wystąpieniem na temat odpowiedzialności odszkodowawczej wykonawcy budowlanego na podstawie art. 652 k.c., zgodnie z którym w razie protokolarnego przejścia terenu przez wykonawcę, ponosi

on odpowiedzialność na zasadach ogólnych za szkody wynikłe na tym terenie. Referent zauważył, że ze względu na swą lakoniczność, przepis ten wciąż wzbudza zainteresowanie doktryny i orzecznictwa. Następnie autor przedstawił założenia trzech prezentowanych w nauce grup poglądów, dotyczących wykładni art. 652 k.c. Zaznaczył, że orzeczenia Sądu Najwyższego są w tym temacie nieliczne i niejasne, uniemożliwiając tym samym wyprowadzenie ogólniejszych wniosków. Na gruncie omawianego przepisu autor przywołał wątpliwości interpretacyjne dotyczące zakresu przejęcia odpowiedzialności przez wykonawcę oraz dotyczące tego, czy wykonawca jest jedynym podmiotem zobowiązanym do naprawienia szkody, czy też inni uczestnicy procesu budowlanego ponoszą współodpowiedzialność. Sformułowana przez autora teza zakłada, że przejęcie odpowiedzialności przez wykonawcę w miejsce inwestora dotyczy jedynie tych podstaw odpowiedzialności deliktowej, które określają podmiot ponoszący odpowiedzialność odszkodowawczą w nawiązaniu do sprawowania władztwa nad nieruchomością. Autor stwierdził w konsekwencji, że znaczenie art. 652 k.c. oparte jest jedynie na odpowiedzialności odszkodowawczej wykonawcy na zasadzie ryzyka za szkody powstałe wskutek zawalenia się wznoszonej budowli lub oderwania się jej części.

Drugi referat wygłoszony przez dr hab. Marię Boratyńską (UW) dotyczył odpowiedzialności kontraktowej lekarza za podległy personel fachowy jako przyczynę do rozważań nad ograniczeniem odpowiedzialności za osoby trzecie. Referentka zwróciła uwagę na złożoność omawianej problematyki ze względu na to, że umowa o leczenie najczęściej wykonywana jest przez lekarza, który może korzystać z pomocy innych wykwalifikowanych osób (technika medycznego, drugiego lekarza tej samej lub innej specjalności, anestezjologa, pielęgniarek, położnych), ale również, że dotyczy żywego organizmu. Autorka ograniczyła rozważania do umowy o leczenie, której stroną jest lekarz w ramach indywidualnej praktyki lekarskiej albo indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej. Autorka odniosła się do dotychczas reprezentowanych w doktrynie poglądów w zakresie rozróżnienia między zobowiązaniami starannego działania i rezultatu w aspekcie umów o leczenie, których przedmiot zbliża je do umowy o dzieło (dotyczy to zwłaszcza zabiegów chirurgii estetycznej oraz protetyki). Referentka szczegółowo przedstawiła również zagadnienia związane z odpowiedzialnością za czyny cudze oraz odpowiedzialnością w działaniach zespołowych. Zdaniem prelegentki powinien istnieć więcej niż jeden sposób kontroli oraz powinna obowiązywać, zaczerpnięta z prawa karnego, zasada ograniczonego zaufania.

Zasada ta oznacza, że nie można kierującego zespołem obciążyć odpowiedzialnością, chyba że zachowanie personelu było rażąco nieprawidłowe (alarmujące). Zamiast obciążać wszystkich odpowiedzialnością za winę i przyjmować konstrukcje nadwyzwyczajnych standardów staranności, należy stworzyć algorytmy ostrożnego działania, których przestrzeganie jest przede wszystkim obowiązkiem o charakterze organizacyjnym.

Trzeci referat, „Zakres swobody kształtowania umów gwarancyjnych”, przedstawił dr hab. M. Krajewski (UW). Prelegent rozpoczął od próby zdefiniowania umowy gwarancyjnej, przyjmując, że zdarzeniem rodzącym obowiązek spełnienia świadczenia przez gwaranta, może być zarówno zachowanie ludzkie, jak i inny fakt oraz że może być nim zarówno zdarzenie przyszłe w stosunku do umowy, ale również zdarzenie, do którego doszło w przeszłości albo też stan istniejący w chwili zawarcia umowy. Przedstawiając wskazywane w nauce przykłady umów gwarancyjnych, referent zaznaczył, że jego zdaniem umowa gwarancji bankowej nie jest umową gwarancyjną. Autor zwrócił uwagę na poważny problem pojawiający się w praktyce, polegający na odróżnianiu nienazwanych, a zaskarżalnych umów gwarancyjnych od niezaskarżalnych gier i zakładów. Ponadto zauważył, że umowa gwarancyjna nie zawsze musi być umową losową, ponieważ niepewność zagwarantowanego rezultatu może zależeć całkowicie lub w znacznej mierze od gwaranta, a nie od przypadku. Modele ustawowe nie ograniczają możliwości zawierania umów gwarancyjnych, także jeżeli gwarancja dotyczy zachowania osób trzecich. Ograniczenia mogą istnieć jedynie w szczególnych wypadkach, np. w odniesieniu do działalności ubezpieczeniowej. Autor podkreślił, że dla definicji interesu gwarancyjnego istotne mogą być ustalenia dotyczące interesu ubezpieczeniowego. Interes gwarancyjny nie musi mieć charakteru majątkowego (w ubezpieczeniach występuje także w przypadku ubezpieczeń osobowych) i oznacza taki stosunek beneficjenta do przewidzianego w gwarancji zdarzenia, że jego nadejście spowoduje szeroko rozumiany (nie tylko majątkowy) uszczerbek.

Panel czwarty, moderowany przez prof. zw. dra hab. W. Popiołką rozpoczął prof. dr hab. A. Brzozowski (UW) referatem „Pojęcie dzieła w orzecznictwie sądów administracyjnych, sądów pracy i sądów cywilnych”. Referent na wstępie zaznaczył, że umowa o dzieło pełni istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb podmiotów prawa cywilnego w zakresie świadczenia rozmaitych usług, najczęściej (choć nie wyłącznie) w zamian za jakiś ekwiwalent majątkowy. Umowę o dzieło zalicza się do podgrupy umów o „rezultat usługi” i przeciwstawia się ją, z jednej

strony, umowie o pracę, ze względu na brak podporządkowania, a z drugiej strony umowie zleceniu, jako umowie o staranne wykonanie usługi. Autor podkreślił, że przedmiot umowy o dzieło był rozumiany w doktrynie i orzecznictwie sądowym, co do zasady, jednolicie, aż do przełomu lat 2012–2013. Jakościowe i ilościowe zmiany w odniesieniu do wypowiedzi judykatury zostały zapoczątkowane wraz z koniecznością określenia istnienia obowiązku uiszczenia składek ubezpieczenia społecznego od tzw. umów śmieciowych. Prelegent, przywołując najnowsze orzecznictwo sądowe, zwrócił uwagę na pytanie, czy zakres przedmiotowy umowy o dzieło i umowy o świadczenie usług są zupełnie odrębne. Po drugie, zwrócił uwagę na zakres swobody kontaktowej stron, od których woli zależeć powinno, czy ukształtują swój stosunek jako umowę o dzieło, czy umowę o świadczenie usług, ze wszelkimi tego konsekwencjami. Referent ocenił zmiany postrzegania dzieła za niezadawalające oraz powodujące niepewność w obrocie cywilnoprawnym i ograniczające swobodę umów. Ponadto dostrzeżono wątpliwości co do relacji unormowań prawa publicznego i prywatnego, ograniczania swobody umów przez uregulowania prawa publicznego, posługiwania się koncepcją natury zobowiązania jako rozstrzygającej o obowiązku zapłaty świadczeń ubezpieczenia społecznego.

Drugi referat wygłoszony przez dra hab. prof. ALK P. Drapałę dotyczył granic swobody kształtowania treści umowy o roboty budowlane. Referent zwrócił uwagę na wiele zagadnień odnoszących się ramowego charakteru norm art. 647–658 k.c., braku „trzonu regulacji” oraz fragmentarycznego uregulowania niektórych praw i obowiązków, co nie tworzy spójnej konstrukcji opartej na całościowych założeniach systemowych. Z punktu widzenia kształtowania i rozwoju praktyki kontraktowej obecnie najistotniejszy wydaje się brak czytelnej koncepcji ustawodawcy co do rozkładu ryzyka między stronami procesu budowlanego. Dochodzi bowiem do przenoszenia ryzyka inwestora na generalnego wykonawcę, który następnie przenosi ryzyko na podwykonawców. Ostatecznie, największe ryzyko ponoszą podmioty najsłabsze ekonomicznie. Autor podkreślił, że brakuje klasycznej bariery ochrony przed ogólnymi warunkami w stosunkach między przedsiębiorcami (proponentem a adherentem). Intensywniejsza ochrona z art. 353¹ k.c., zwłaszcza za pomocą kryterium słuszności kontraktowej i zasad współżycia społecznego, powinna obejmować umowy zawierane z wykorzystaniem wzorców umownych. Autor zaprezentował kryteria oceny klauzul niedozwolonych w stosunkach między przedsiębiorcami, które obowiązują na gruncie prawa niemieckiego, a następnie omówił przykładowe klauzule uznane

za niedozwolone wedle orzecznictwa sądów niemieckich. Oceniając dopuszczalność umownych terminów zawitych do powiadomienia inwestora o powstaniu po stronie wykonawcy roszczenia wobec inwestora, stwierdził, że prowadzą one do znacznego uprzywilejowania jednej ze stron, o ile są inkorporowane poprzez wzorzec umowy, naruszając zasadę słuszności kontraktowej.

Kolejne wystąpienie dra hab. M. Frasa (UŚ) dotyczyło potrzeby zmian legislacyjnych w zakresie ubezpieczeń grupowych. Referent w swym wystąpieniu wskazał na wiele niebezpieczeństw, które tworzy obecna regulacja prawa ubezpieczeń grupowych. Brakuje bowiem realnej ochrony ubezpieczonego w tym trójstronnym stosunku prawnym. Autor podkreślił, że natura ubezpieczeń grupowych zakłada istnienie pewnej więzi z ubezpieczającym, ponieważ interes ubezpieczeniowy, choć może mieć charakter mieszany, odgrywa tu istotną rolę. Następnie prelegent zwrócił uwagę, że ubezpieczony nie ma żadnego wpływu na czas trwania umowy, w tym jej kontynuowania, ponieważ jedynym uprawnionym w tym zakresie jest ubezpieczający. Prawo do indywidualnej kontynuacji ubezpieczenia nie jest również gwarantowane w umowach ubezpieczenia. Zaznaczył jednocześnie, że niektóre obce ustawodawstwa gwarantują ubezpieczonemu takie prawo. Autor podkreślił, że choć ubezpieczony na podstawie art. 808 § 3 k.c. jest uprawniony do żądania należnego świadczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela, to jednak jeśli strony umowy uzgodnią w tym względzie inaczej, wówczas ubezpieczony, który nie jest stroną umowy, a jedynie stroną stosunku ubezpieczeniowego, nie ma możliwości dochodzenia roszczeń od ubezpieczyciela. Na zakończenie prelegent podkreślił, że w rozporządzeniu Rzym I nie występują regulacje prawne dotyczące prawa właściwego dla ubezpieczeń grupowych, co jest szczególnie niebezpieczne, gdy grupę ubezpieczeniową tworzą obywatele różnych państw. Powyższe oznacza, że ubezpieczeni powinni posługiwać się prawem ubezpieczającego.

Ostatni referat, kończący czwarty panel konferencyjny – „*Wszystko na sprzedaż!* Prawo umów wobec mizerności moralnej współczesnego Zachodu” wygłosił dr hab. prof. UW J. Mazurkiewicz. Referent wyraził swój niepokój wynikający z obserwacji współczesnego prawa cywilnego, które coraz wyraźniej traci etyczny i społeczny wymiar, gubiąc swą moralną i społeczną funkcję. Zasada równorzędności podmiotów, leżąca u podstaw prawa kontraktów, obecnie stanowi nie tylko fikcję z ekonomicznego punktu widzenia, ale również w wymiarze społecznym. Bez wartości prawnej okazują się wielokrotnie klauzule abuzywne, a w glorii respektu dla prawa można sprzedać byle co, niekiedy nawet można

korzystnie dla korporacji sprzedać „nic”! Z jednej strony obowiązują regulacje prawne zobowiązujące kontraktujące strony do przestrzegania poufności, czy też szerzej, dobrych obyczajów. Z drugiej jednak strony, jeden kontrahent uzyskuje wsparcie państwa będącego inicjatorem, współtwórcą i użytkownikiem systemu Echelon, stając się podmiotem uprzywilejowanym, a sama realizacja reguły równorzędności podmiotów jest iluzoryczna. Referent podkreślił, że upadek etyki kontraktów, w tym prawa kontraktów, zauważalny jest również w ich zakresie przedmiotowym. Przedmiotem kontraktów stają się obecnie nieprzenoszalne prawa osobiste – nie tylko wizerunek czy nazwisko, ale także prywatność, tajemnica korespondencji, dobre imię, czyli cześć, intymność, nie wyłączając narodzin i śmierci oraz nawet swobody sumienia i wyznania. Szczególnego zagrożenia dla fundamentów kontraktowania prelegent upatruje w powszechnym wykorzystywaniu technologii elektronicznych. Głos w dyskusji zabrali: mgr M. Ziemiak (UMK), dr hab. M. Wałachowska (UMK), prof. zw. dr hab. J. Poczobut (UW), dr B. Lackoroński (UW), prof. zw. dr hab. F. Zoll (UJ), prof. zw. dr hab. A. Olejniczak (UAM).

Podczas drugiego dnia obrad wygłoszono 17 referatów, w ramach kolejnych czterech paneli.

Panel V, którego funkcję moderatora pełniła prof. zw. dr hab. T. Mróz, rozpoczął swym wystąpieniem prof. dr hab. W. Kocot (UW) na temat charakteru prawnego umowy ramowej. Referent na wstępie stwierdził, że umowa ramowa jest porozumieniem o szczególnych funkcjach przedkontraktowych, etapem w niejednolitym, negocjacyjnym procesie zawarcia umowy finalnej, mającym na celu zorganizowanie, uproszczenie i usprawnienie dojścia do skutku umów zobowiązujących o oczekiwanych skutkach ekonomicznych. Umowa ramowa stanowi instytucję części ogólnej prawa zobowiązań i jako niesamodzielna konstrukcja kontraktowa może być wykorzystywana przy zawieraniu umów obligacyjnych (nazwanych oraz nienazwanych). Umową ramową będzie każda umowa zobowiązująca, na podstawie której jedna lub obie strony zobowiązują się w sposób stanowczy do ciągłego zawierania oraz wykonywania w przyszłości kontraktów tego samego rodzaju, co najmniej o treści uzgodnionej w umowie ramowej. Referent dokonał porównania umowy ramowej z konstrukcjami zbliżonymi w stosunkach przedkontraktowych (ogólne warunki umów, umowa o negocjacje, umowa przedwstępna, umowa z postanowieniami otwartymi oraz umowa opcji). Ponadto przyjął, że ze względu na niesamodzielny charakter umowy ramowej, nie może ona stanowić wyodrębnionej, uniwersalnej podstawy

odpowiedzialności kontraktowej. Źródłem obowiązku odszkodowawczego jest zobowiązanie, w którym ramowość jest tylko jedną z jego specyficznych cech. Referent opowiedział się za uregulowaniem umowy ramowej w Kodeksie cywilnym.

Drugi referat – „Ochrona słabszej strony w umowach przewozu pasażerów drogą morską. Proponowane zmiany w polskim kodeksie morskim” wygłosiły dr hab. prof. UMK M. Dragun-Gertner oraz dr Z. Peplowska-Dąbrowska (UMK). Referentki wskazały na wielopłaszczyznowy charakter ochrony słabszej strony umowy przewozu morzem w Konwencji ateńskiej w sprawie przewozu morzem pasażerów i ich bagażu z 1974 roku, zmienionej protokołem do konwencji ateńskiej z 2002 roku (tzw. PAL 2002). Autorki przedstawiły korzystne dla pasażerów rozwiązania w sferze materialnoprawnej, kolizyjnej oraz procesowej. Podkreśliły, że Konwencja zmieniona PAL 2002 radykalnie poprawiła sytuację poszkodowanych podczas przewozu morskiego, zwłaszcza przez zbiektywizowanie odpowiedzialności za szkody na osobie pasażera spowodowane wypadkiem żeglugowym i jej związaną z kwotowo wskazanymi granicami. Choć zostało utrzymane prawo przewoźnika do kwotowego ograniczenia jego odpowiedzialności, to jednak zostało ono znacznie osłabione przez radykalne podniesienie jego granic. W zakresie ochrony pasażera w sferze kolizyjnej, autorki podkreśliły, że przepisy konwencji uzyskały moc wymuszającą swoje zastosowanie oraz wskazały na mechanizm zapobiegający narzucaniu jurysdykcji dogodnej dla przewoźnika. Celem konwencji jest zwiększenie bezpieczeństwa morskiego, konwencja nie ogranicza bowiem swej regulacji jedynie do stosunków przedsiębiorca–konsument. W sferze jurysdykcyjnej konwencja wprowadza zakaz naruszania określonych w jej treści punktów zaczepienia jurysdykcji oraz obowiązek weryfikacji skuteczności dozwolonych umów o jurysdykcję pod względem przepisów konwencji wymuszających swoje zastosowanie.

Trzeci referat wygłosił dr hab. prof. UŁ A. Kappes, który poruszył zagadnienie możliwej regulacji czynności powierniczych w Kodeksie cywilnym. Na wstępie autor stwierdził, że opowiada się za wąskim ujęciem czynności powierniczych, dla których cechą konstytutywną jest przeniesienie własności rzeczy (zbioru rzeczy, praw), należących do powierzającego na powiernika wraz ze zwrotnym obowiązkiem przeniesienia tych dóbr na powierzającego po spełnieniu określonych przesłanek. Zdaniem referenta, czynności powiernicze spełniają wszelkie kryteria, jakie formułuje się w stosunku do umów nienazwanych, aby można było uregulować je ustawowo, zaś szczególne cechy powiernictwa

przemawiają za uregulowaniem tych czynności w części szczególnej zobowiązań. W zakresie ogólnej formy czynności prawnej zaproponował formę z podpisem notarialnie poświadczonym *ad solemnitatem*, co usuwa niebezpieczeństwo niegodziwego zastosowania czynności powierniczych w postaci antydatowania umów przewłaszczenia na zabezpieczenia różnych składników majątku. Odnośząc się do ochrony powierzającego przed zbyciem przedmiotu powiernictwa przez powiernika wbrew umowie, autor zaproponował odesłanie w tym zakresie do art. 169 § 2 k.c., albo stworzenie regulacji szczególnej, podobnej, choć modyfikującej ten przepis, tak aby był on dostosowany do zbycia rzeczy (prawa) wbrew umowie powierniczej. Z kolei co do ochrony powierzającego wobec wierzycieli powiernika, referent zaproponował wprowadzenie przepisu analogicznego do art. 766 k.c., dotyczącego ochrony komitenta przed roszczeniami wierzycieli osobistych komisanta. Autor wskazał na obecny brak ochrony powierzającego na gruncie przepisów prawa upadłościowego, co ocenił negatywnie, postulując przywrócenie art. 101 ust. 2, ale tak, aby chronił powierzającego we wszelkich typach powiernictwa, a nie tylko przy przewłaszczeniu na zabezpieczenie. Referent zwrócił również uwagę na możliwość wyłączenia majątku powierniczego z masy spadkowej powiernika.

Czwarty referat – „Swoboda umów w sektorze publicznym” wygłosił dr hab. R. Szczepaniak (UAM). Na wstępie referent podkreślił złożoność omawianego zagadnienia, również metodologiczną, a następnie przedstawił zaproponowane przez siebie definicje, o częściowo projektującym charakterze, ze względu na brak definicji legalnych pojęć, których wyjaśnienie jest niezbędne dla dalszych wywodów (tj. sektor publiczny, podmiot prawa publicznego, umowa publicznoprawna, organ władzy publicznej, wykonywanie władzy publicznej, swoboda umów). Referent wyraził przekonanie, że omawiana problematyka jest objęta zainteresowaniem cywilistyki, a stworzenie jakiejś linii demarkacyjnej między umowami cywilistycznymi i publicznymi jest zadaniem trudnym. Autor opowiedział się za poglądem głoszonym przez administratywistów, że zasada swobody umów w kształcie obowiązującym w klasycznym obrocie cywilnoprawnym, nie ma zastosowania do podmiotów publicznych. Autor zaznaczył różnice pojęciowe między kompetencją do zawarcia umowy a samą wolnością umów. W sektorze publicznym jest odmienny niż w cywilistyce paradygmat, zgodnie z którym sama kompetencja nie oznacza wolności. Autor podkreślił, że w sektorze publicznym zawarcie niedopuszczalnej umowy nie zawsze oznacza nieważność umowy oraz, że prawo administracyjne wykształciło własny katalog

skutków zawarcia wadliwej umowy. Referent zwrócił również uwagę, że w sektorze publicznym zachodzi zbieg takich instytucji i zjawisk, jak: swoboda umów, specjalna zdolność prawna podmiotów publicznych, zakres i natura przysługujących im praw podmiotowych.

Głos w dyskusji zabrali: prof. zw. dr hab. J. Poczobut (UW), prof. dr hab. W. Kocot (UW), dr hab. prof. UO P. Stec, prof. zw. dr hab. M. Pazdan (ALK), dr hab. prof. US K. Wesołowski, dr hab. K. Zacharzewski (UMK), dr hab. prof. UEK J. Lic, dr hab. prof. KUL A. Herbet, prof. dr hab. T. Sokołowski (UAM).

Panel VI, moderowany przez dr hab. prof. UAM J. Haberko, rozpoczęła się wystąpieniem dotyczącym umowy o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia dr hab. M. Wilejczyk (UWr). Referentka podkreśliła, że opowiada się za tradycyjną koncepcją zakładającą, iż osoba trzecia zawierająca z dłużnikiem taką umowę zobowiązuje się spełnić względem wierzyciela świadczenie, do którego zobowiązany jest dłużnik. Zdaniem prelegentki, rzeczywistym sensem gospodarczym klauzul umownych z art. 392 k.c. jest przejście przez osobę trzecią definitywnie ekonomicznego ciężaru spełnienia świadczenia. Innymi słowy, osoba trzecia w relacjach wewnętrznych przejmuje dług na siebie, w związku z czym żadne roszczenia regresowe skierowane do dłużnika jej nie przysługują. Autorka wskazała na cztery najbardziej typowe grupy sytuacji ilustrujących konkretne zastosowanie art. 392 k.c., które jednocześnie wykazują słabość koncepcji gwarancyjnej, zakładającej, że osoba trzecia czasowo wyręcza dłużnika z obowiązku świadczenia, a następnie nabywa do niego roszczenie zwrotne. Pierwsza z nich dotyczy przypadków nieudanego przejęcia długu, o którym mowa w art. 521 § 2 k.c. Druga grupa sytuacji związana jest ze zbyciem przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, zbyciem udziałów w spółce z o.o. bądź członkostwa w handlowej spółce osobowej. Trzecia grupa dotyczy zastrzeżenia gwarancyjnego, które towarzyszy umowie sprzedaży, zaś czwarta obejmuje zobowiązanie spedytora względem zleceniodawcy spedycyjnego do zapłaty przewoźnikowi przewoźnego. Referentka w podsumowaniu stanęła na stanowisku, że koncepcja gwarancyjna przyjmująca tezę o subrogacji, w nie-trafny sposób identyfikuje cel gospodarczy umów czy klauzul zawieranych na podstawie art. 392 k.c.

Drugi referat wygłosiła dr A. Pyrzyńska (UAM) na temat zobowiązań ciągłych w prawie kontraktów, wraz z próbą wyróżnienia modeli ogólnych. Autorka, pozostając przy tradycyjnej definicji zobowiązania ciągłego, stwierdziła, że jest nim stosunek prawny zobowiązaniowy, w którym występuje świadczenie

ciągłe lub świadczenie okresowe lub świadczenie sukcesywne. Świadczenie okresowe nie stanowi świadczenia jednorazowego usytuowanego w czasie trwania stosunku zobowiązaniowego, a jego rozmiar jest kształtowany przez czynnik czasu na dwóch poziomach. Świadczenie sukcesywne to świadczenie jednorazowe usytuowane w pewnym ciągu, również należne periodycznie. Zdaniem autorki, świadczenie sukcesywne może być elementem stosunku zobowiązaniowego o charakterze ciągłym, choć wykazuje przy tym pewne odrębności. Referentka podkreśliła, że konstrukcja zobowiązania ciągłego nie jest jednorodna oraz przedstawiła pewne modele ogólne, co służy nie tylko opisowi samej konstrukcji, ale również uporządkowaniu stosowania przepisów. Wyróżniono cztery modele ogólne, ze względu na: źródło stosunku zobowiązaniowego, rodzaj świadczenia, brak powiązania/powiązanie z innym stosunkiem prawnym, sposób wyznaczenia trwania w czasie stosunku zobowiązaniowego.

Trzeci referat wygłosił dr hab. prof. UKSW M. Świerczyński na temat instrumentów dzielenia ryzyka w świetle prawa cywilnego. Ta specyficzna konstrukcja prawna została wprowadzona na mocy Ustawy z 12 maja 2011 roku o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. Instrumenty dzielenia ryzyka stanowią szczególne rodzaje porozumień zawieranych przez producentów leków z płatnikiem publicznym (Ministrem Zdrowia), w przedmiocie ustalenia indywidualnych warunków finansowania dostępu pacjentów do poszczególnych leków. Ustalenie tych instrumentów wskazuje się w załączniku do administracyjnych decyzji o objęciu danego leku refundacją, a brak realizacji wynikających z nich obowiązków zagrożone jest sankcją administracyjną. Analiza przepisów ustawy refundacyjnej skłoniła autora do przyjęcia tezy, że instrumenty dzielenia ryzyka nie mają charakteru cywilnoprawnego. Referent jednocześnie negatywnie ocenił wykorzystanie w obecnej polityce lekowej wyłącznie instrumentów prawa administracyjnego, co ma negatywne znaczenie gospodarcze dla polskiego rynku. Stwierdził również, że przyjęty model jest zasadniczo odmienny od rozwiązań przyjmowanych w państwach obcych, gdzie regułą są porozumienia dzielenia ryzyka, które mają charakter umów cywilnoprawnych. Prelegent zaproponował nadanie instrumentom dzielenia ryzyka charakteru umowy cywilnoprawnej, w której zarówno płatnik publiczny, jak i producent leków zaciągają określone zobowiązania wzajemne.

Ostatni referat – „Propozycje zmian części szczegółowej prawa zobowiązań, a problematyka kwalifikacji umów obligacyjnych” wygłosił mgr W. Iwański

(UJ). Prelegent przedstawił dwa modele przypisania reżimu prawnego do konkretnej relacji stron – model klasyfikacyjny oraz model typologiczny. Pierwsze rozwiązanie polega na tym, że wyróżnia się cechy konieczne, co do których strony muszą się porozumieć. Przy takim ujęciu elementy przedmiotowo istotne muszą być podane w sposób wystarczająco precyzyjny, tak aby spełniały rolę cech koniecznych dla określonego procesu kwalifikacyjnego. Drugi model, zaproponowany w projektach harmonizacyjnych prawa europejskiego oraz propozycjach nowego brzmienia fragmentów części szczegółowej prawa zobowiązań, zakłada typologiczne przypisanie określonego stosunku prawnego do określonego typu umowy obligacyjnej. Oba te modele różnią się od siebie w sposób istotny. W pierwszym przypadku proces kwalifikacji umowy obligacyjnej jest procesem zero-jedynkowym, niestopniowalnym. W drugim przypadku ustala się pewien idealny typ stosunku prawnego, a relacje stron są poddawane stopniowalnej ocenie (nasilenie cech właściwych w stosunku do typu idealnego). Odpowiednie nasilenie tych cech właściwych determinuje kwalifikację danej relacji stron jako określonego typu. Elementy, które odpowiadają elementom przedmiotowo istotnym, odzwierciedlają układ interesów stron (zasadnicze jego cechy).

W dyskusji głos zabrali: dr hab. prof. ALK P. Drapała, dr hab. A. Szlęzak, dr J. Grykiel (UAM), dr M. Zelek (UAM), dr B. Lackoroński (UW).

Panelowi VII przewodniczyła dr hab. prof. US D. Sokołowska. Pierwszy referat wygłosił dr hab. prof. KUL M. Trzebiatowski na temat wybranych zagadnień praktycznych umów licencyjnych w dziedzinie własności przemysłowej. Referent zwrócił uwagę na podstawowy praktyczny problem legitymacji procesowej czynnej licencjobiorcy w postępowaniu sądowym o naruszenie praw własności przemysłowej. Autor podał w wątpliwość przedstawiany w doktrynie i orzecznictwie sądowym wniosek interpretacyjny, zgodnie z którym warunkiem takiej legitymacji jest dysponowanie wyłącznością oraz dodatkowo wpisem do właściwego rejestru. Zdaniem referenta przepis ten ustanawia jedynie domniemanie, że podmiot wpisany do rejestru ma wyłączną licencję, natomiast podmiot, który nie ma licencji wyłącznej i nie jest wpisany do rejestru, musiałby uzyskać zgodę licencjodawcy. Autor zaproponował odmienną interpretację powyższego przepisu, znajdującą uzasadnienie nie tylko w wykładni funkcjonalnej, ale również w wykładni systemowej, uwzględniającej obecnie obowiązujące regulacje prawne UE. Referent zauważył, że regulacja unijna jest szersza, bowiem uzależnia ona legitymację od woli stron, wymagając jedynie zgody licencjodawcy. Ponadto argumentem za zmianą przyjmowanej dotychczas wykładni regulacji

krajowej jest również ostatnio przyjęta dyrektywa o znakach towarowych, tak aby zostały ukształtowane zbieżne zasady dochodzenia przez licencjodawców ochrony wszelkich praw własności intelektualnej.

Drugi referat – „Platformy internetowe i nowe kierunki prawa umów” wygłosiła dr hab. M. Pecyna (UJ). Autorka stwierdziła, że platformy internetowe zakładają trójpodmiotową relację, stanowiąc przejaw gospodarki i społeczności cyfrowej. Obecnie do platform internetowych ma zastosowanie obowiązujące prawo unijne, które jednak reguluje stosunki dwustronne, w zakresie np. ochrony danych, środków na rzecz wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii, ochrony konsumenta, ochrony konkurencji, swobody w ramach jednolitego wspólnego rynku. Autorka, na przykładzie wybranych fragmentów regulaminu platformy internetowej Uber, przedstawiła pojawiające się problemy związane z funkcjonowaniem platform, wskazując na potrzebę wprowadzenia unijnej regulacji. Referentka następnie przedstawiła główne założenia projektu dyrektywy unijnej dotyczącej platform internetowych, który co prawda nie ma jeszcze charakteru szczegółowych rozwiązań, jednak wyznacza ich określony kierunek, identyfikując pewne istniejące w tej materii problemy. Projekt ten obejmuje umowy o dostarczenie dóbr, świadczenie usług lub treści cyfrowych zawartych pomiędzy usługodawcą/dostawcą oraz klientem za pomocą platformy pośredniczącej.

Trzeci referat dotyczący umów o wspólności praw w prawie autorskim i prawie własności przemysłowej zaprezentował dr K. Czub (UG). Referent dokonał porównania wybranych regulacji prawnych dotyczących umów dotyczących wspólności praw majątkowych w prawie autorskim i prawie własności przemysłowej, wskazując na pewne nieuzasadnione różnicowanie pozycji uprawnionych ze względu na stosowany reżim ochrony. W celu zachowania spójności międzysystemowej autor zaproponował rozszerzenie konstrukcji przejścia na pozostałych współuprawnionych udziału we wspólnym prawie, co do którego uprawiony złożył oświadczenie o zrzeczeniu się prawa podmiotowego, albo też wprowadzenie ustawowego prawa pierwszeństwa nabycia przy zbyciu udziału we wspólnym prawie, skutecznego wobec pozostałych współuprawnionych. Autor uzasadniał celowość wprowadzenia w prawie własności przemysłowej zasady określenia wielkości udziałów we wspólnym prawie na podstawie wkładów pracy twórczej, podobnie jak w prawie autorskim. Poddał również pod rozważę prerעדagowanie niektórych przepisów prawa własności przemysłowej dotyczących wspólności praw podmiotowych.

Czwarty referat – „Pozycja prawna stron w Peer2Peer lending” wygłosiła dr M. Olczyk (ALK). Autorka podjęła próbę oceny statusu prawnego podmiotów biorących udział w umowach pożyczki, zawieranych na platformach internetowych, które funkcjonują również na polskim rynku. Po wstępnych uwagach terminologicznych autorka podkreśliła, że *sociallending* stanowi alternatywny sposób poszukiwania i zdobywania funduszy, jest również formą inwestycji. Istotą tego modelu jest udostępnienie przez właściciela platformy możliwości złożenia przez tzw. inwestora nieznanym osobom oferty pożyczki na warunkach ustalonych przez oferującego. Jednocześnie platformy internetowe wykluczają odpowiedzialność za jakiegokolwiek ryzyko ciężące na pożyczkodawcy, który dokonuje wyboru na podstawie informacji udzielonych przez platformę, nie będąc jednocześnie stroną powstałego stosunku prawnego. Referentka zwróciła uwagę, że na różnych platformach internetowych różnie kształtuje się ich udział w zawarciu i wykonaniu umowy między inwestorem a pożyczkobiorcą. Niejednokrotnie rola platformy nie ogranicza się do weryfikacji i skojarzenia użytkowników serwisu, ale również prowadzi do wpływu takiej platformy na treść zawieranej umowy pożyczki.

Ostatni, piąty referat na temat umowy o dostarczenie treści cyfrowych według projektu Dyrektywy o dostarczaniu treści cyfrowych z 9 grudnia 2015 roku, wygłosiła dr E. Macierzyńska-Franaszczyk (ALK). Autorka przedstawiła wiele zagadnień problemowych, które wynikają z konieczności dokonania maksymalnej harmonizacji krajowych porządków prawnych z reżimem umownym dyrektywy, wskazując jednocześnie na konieczność jej dalszych zmian. Referentka zaznaczyła, że wątpliwy jest przyjęty w projekcie zakres stosowania dyrektywy, zwłaszcza ograniczenie jej w przedmiocie treści inkorporowanych w rzeczach materialnych. Skutkiem rozproszenia regulacji prawnych, wynikającego z braku kompleksowej regulacji umów o dostarczenie treści cyfrowych, może być zróżnicowanie standardów ochrony konsumenta, a nie jej ujednoczenie. Autorka negatywnie oceniła również pozostawienie poza zakresem dyrektywy pewnych kategorii treści cyfrowych oraz umów, których przedmiot obejmuje dostarczenie treści cyfrowych. Za niepokojący uznała ponadto zakres ograniczenia stosowania dyrektywy do treści cyfrowych, podporządkowanych funkcjonalnie urządzeniom.

W dyskusji głos zabrali: dr hab. prof. UEK J. Lic, dr M. Giaro, dr M. Grochowski (INP PAN), dr hab. prof. UKSW M. Świerczyński.

Panel VIII, który moderował dr hab. prof. US M. Andrzejewski, rozpoczął dr W. Górecki (UJ) wystąpieniem na temat wybranych zagadnień dopuszczalności stosowania niektórych przepisów Kodeksu cywilnego do umów majątkowych zawieranych między małżonkami w ustroju wspólności majątkowej. Autor skupił rozważania na problematyce dopuszczalności stosowania przepisów o skardze pauliańskiej do umów majątkowych małżeńskich, w tym umów dokonujących przesunięć praw majątkowych między majątkami małżonków w sytuacji określonej w art. 41 § 2 lub 3 k.r.o. oraz art. 41 § 1 k.r.o. W warunkach określonych w art. 41 § 2 lub 3 k.r.o. autor dopuścił stosowanie skargi pauliańskiej, gdy małżonkowie dokonali przesunięcia prawa z majątku osobistego małżonka, będącego dłużnikiem, do majątku osobistego małżonka dłużnika oraz z majątku wspólnego małżonków do majątku osobistego małżonka dłużnika, choć z pewnymi ograniczeniami. Z kolei w ramach art. 41 § 1 k.r.o. stosowanie skargi pauliańskiej referent uznał za niedopuszczalne w przypadku dokonania przez małżonków transferu prawa z majątku osobistego małżonka dłużnika do majątku osobistego małżonka, będącego dłużnikiem oraz z majątku osobistego tego pierwszego małżonka do majątku wspólnego małżonków.

Drugi referat – „Uwagi na tle umowy alimentacyjnej i kontraktów quasi-alimentacyjnych” zaprezentował dr J. Łukasiewicz (UR). Autor zwrócił uwagę, że choć zastosowanie kontraktu na gruncie k.r.o. jest mało dostrzegalne, to jednak art. 60 k.r.o. i art. 125 k.r.o. w zw. z art. 138 k.r.o. dopuszczają umowy o charakterze konstytutywnym. Referent powołał się na ewolucję prawa alimentacyjnego. Alimentacja stanowiła bowiem pierwotnie element treści podstawowego stosunku filiacyjnego, następnie będąc odrębnym stosunkiem prawnym, choć zależnym od stosunku prawnorodzinne, aż uzyskując status autonomicznego stosunku pozafiliacyjnego. Referent stwierdził, że widoczna współcześnie tendencja pozafiliacyjnych podstaw alimentacji wynika zwłaszcza z osłabienia więzi społeczno-obyczajowych, przy jednoczesnym rozszerzeniu kręgu osób uprawnionych do alimentacji mimo braku formalnej przynależności do rodziny. Na gruncie polskiego porządku prawnego współwystępują równolegle obowiązek alimentacyjny oraz obowiązek o charakterze *quasi*-alimentacyjnym. W obrębie kontraktów *quasi*-alimentacyjnych referent wyróżnił kontrakty nienazwane, mające swe źródło w art. 353¹ k.c., oraz nazwane, takie jak renta, dożywocie, darowizna, poręczenie, umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej.

Trzeci referat, dotyczący umowy o zrzeczenie się dziedziczenia w prawie polskim na tle porównawczym, wygłosiła dr A. Wysocka-Bar (UJ). Autorka na

wstępie wskazała, że umowa o zrzeczenie się dziedziczenia, jako jedyna dopuszczalna w polskim prawie umowa dziedziczenia, stanowi instrument ochrony rodziny przed spadkiem, który składa się głównie z pasywów. W aspekcie prawnoporównawczym autorka wyróżniła podział na umowy dziedziczenia w sensie ścisłym i szerokim. Umowy dziedziczenia w sensie ścisłym, służące planowaniu spadkowemu, są niedopuszczalne w polskim prawie spadkowym, ze względu na wyraźny zakaz wynikający z art. 1047 k.c., zaś umowy dziedziczenia w znaczeniu szerokim obejmują również umowy o zrzeczenie się dziedziczenia. Następnie referentka przedstawiła omawianą problematykę w aspekcie kolizyjnoprawnym, ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych regulacji prawnych unijnego rozporządzenia spadkowego z 4 lipca 2012 roku, omawiając: pojęcie, dopuszczalność (tzw. ważność materialną) umów dotyczących spadku, skutki takiej umowy, w tym warunki jej rozwiązania, konstrukcję hipotetycznego statutu spadkowego, wybór prawa właściwego oraz formę umów dziedziczenia.

Ostatni, czwarty referat wygłosił dr M. Rzewuski (UWM) na temat umowy o zarząd spadkiem. Referent w ramach uwag wprowadzających wskazał na modele nabycia spadku oraz przyjęte sposoby zarządu spadkiem, na przykładzie wybranych obcych systemów prawa (włoskiego, austriackiego, angielskiego). Referent przechodząc do polskiego systemu prawnego, postawił następujące pytania: czy obecnie obowiązujące sposoby zarządu masą spadkową są wystarczające, czy realizują wszystkie powierzone im cele, czy w sposób wyraźny określają stopień zależności jednych spadkobierców od drugich, czy chronią należycie wierzycieli spadkowych przed niekorzystnymi działaniami spadkobierców i innych beneficjentów spadkowych, i wreszcie, czy gwarantują spadkodawcy realizację jego ostatniej woli co do dalszych losów majątku spadkowego. Zdaniem referenta, obowiązujące przepisy prawa spadkowego nie realizują w pełni tych celów, co w szczególności odnosić można do kodeksowych instytucji zarządu wykonywanego przez kuratora spadku i zarządu tymczasowego z art. 636 k.p.c. Zaproponował w ramach postulatów *de lege ferenda* wprowadzenie nowego kontraktu – umowy o zarząd spadkiem, jako szczególnej instytucji z zakresu prawa spadkowego. Istotą tej umowy byłoby przyznanie na żądanie spadkodawcy danemu podmiotowi prawa do zarządzania majątkiem spadkowym, w imieniu własnym, ale na rachunek spadkobierców i innych beneficjentów spadkowych.

W dyskusji zabrali głos: dr hab. prof. UAM J. Haberko, dr hab. B. Janiszewska (UW), prof. zw. dr hab. A. Mączyński (UJ), prof. dr hab. T. Sokołowski (UAM), dr hab. K. Osajda (UW).

Podczas podsumowania dwudniowych obrad moderatorzy przedstawili sprawozdania merytoryczne z każdego panelu konferencyjnego. Następnie dr hab. Z. Kuniewicz prof. US podziękował uczestnikom za wygłoszone referaty i udział w konferencji oraz za chęć podzielenia się przemyśleniami naukowymi podczas dyskusji, kończących każdy panel konferencyjny. Podziękowania zostały również skierowane do członków Rady Naukowej Konferencji oraz sponsorów: Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania ze środków przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę, Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, Prezydenta Miasta Szczecin, Wydawnictwa C.H. Beck, Wydawnictwa Wolters Kluwer Polska, Izby Komorniczej w Szczecinie, Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie. Zaprezentowane na Konferencji referaty oraz zgłoszone przez uczestników artykuły zostaną opublikowane w monografii pokonferencyjnej nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer Polska. Organizatorem kolejnego Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów, który odbędzie się w 2018 roku, będzie Uniwersytet Jagielloński.